

Oversættelse

Rigsombudsmanden på Færøerne

LMJ

FG 004/2020

LANDSSTYREOMRÅDET FOR UDENRIGS- OG KULTURANLIGGENDER

Lagtinget
Tinghúsvegur 3
FO-100 Tórshavn

Dato: **20. april 2021**
Deres ref.:
Sagsnr.: **21/00332-2**

Redegørelsesdebat om udenrigsanliggender

Vedhæftede sag sendes hermed til Lagtinget.

Venligst

Udenrigs- og kulturdepartementet

Jenis av Rana
landsstýrismaður

Jenis av Rana
Landsstyremand

/Poul Geert Hansen
aðalstjóri

/Poul Geert Hansen
Departementschef

+Bilag

LANDSSTYREOMRÅDET FOR UDENRIGS- OG KULTURANLIGGENDER

Redegørelse om udvalgte udenrigsanliggender

April 2021

Redegørelse til redegørelsesdebat iht. § 51, stk. 4 i Lagtingets forretningsorden

Indholdsfortegnelse:

Indledning og præsentation: Et land mellem andre	3
De juridiske rammer: Større spillerum	6
Med pligter følger rettigheder	7
Sikkerhedsanliggender	9
Nabosamarbejde	12
Arktisk strategi og arktisk samarbejde	13
Handel	15
Storhavnsnation	18
Udenrigstjenesten	20
Færøernes repræsentationer	20

Indledning og præsentation: Et land mellem andre

Som landsstyremand for udenrigsanliggender fremlægger jeg hermed redegørelse om udenrigsanliggender for Lagtinget.

Formålet med denne redegørelse er at belyse nogle af de sager, interesser og udfordringer, som Færøerne har og står over for på den udenrigspolitiske scene, og således give Lagtinget mulighed for at debattere dem. Frem for at give en helhedsbeskrivelse af Færøernes udenrigspolitiske aktivitet stræbes der således i redegørelsen mere efter, at stille spørgsmål og belyse udfordringer relateret til færøske udenrigspolitiske interesser. Af samme grund er flere dele af udenrigsområdet ikke medtaget i netop denne redegørelse.

Udenrigspolitik er en grundlæggende del af aktiviteten i alle lande. Historisk har der særligt været tale om sikkerheds- og forsvarspolitik, senere også handelspolitik, men siden anden verdenskrig har internationalt og mellemstatsligt samarbejde fået stadig større betydning og er blevet mere omfattende. Aftaler, samarbejde og organisationer formaliserer, koordinerer og forbinder landene på mange områder. Derfor knytter mange interne anliggender sig til udenrigspolitik og internationalt samarbejde. Det, som foregår uden for landegrænserne, er altså en forudsætning for velfærd og udvikling på Færøerne.

Færøerne er en del af verdenssamfundet. Det er derfor vigtigt, at Færøerne deltager aktivt i mellemstatslige og internationale samarbejder. Udenrigspolitik drejer sig ikke kun om at sikre Færøerne adgang, profit og rettigheder i tråd med færøske interesser, men også om at tage ansvar og løfte i flok sammen med verdens nationer.

Samarbejde i det internationale samfund har udviklet sig til at omfatte flere og flere områder. Udenrigspolitik og deltagelse i mellemstatsligt samarbejde bliver stadig vigtigere for Færøerne, for intet kommer af sig selv i en verdenspolitik, hvor hvert land kæmper om spillerum. Derfor er organisationer og samarbejde med andre lande platforme, hvor Færøerne kan gøre opmærksom på sig selv og opnå indflydelse.

Færøerne skal forholde sig til de mange anliggender og store udfordringer, som det sømmer sig for en udviklet og ansvarsfuld nation. Ikke mindst er det nødvendigt fortsat at udvikle færøske foretagender i udlandet for at vinde udbytte og nyde fordel af det internationale miljø, som vores land, erhvervsliv og borgere er en aktiv del af.

Arbejdet med at udvikle Færøerne som international samarbejdspartner begynder på Færøerne. Det bør være forankret i færøske interesser, værdier og verdenssyn. Grundlæggende er Færøerne et vestligt demokrati, der har retssikkerhed og menneskerettigheder som grund søjler. Derfor støtter og arbejder Færøerne for, at mellemstatsligt samarbejde foregår under ordnede forhold. Det giver mindre lande bedre muligheder for, at fremme og forsvare deres interesser over for store lande og stormagter, der som udgangspunkt har større verdenspolitisk magt og handlekraft. Mellemstatsligt og i det hele taget internationalt samarbejde bør ikke baseres på magt alene, men på indbyrdes interesser og gensidig anerkendelse.

Som en åben økonomi prioriterer Færøerne økonomisk og handelsmæssigt samarbejde højt. Økonomisk vækst er en forudsætning for, at Færøerne er interessant for andre som international samarbejds- og handelspartner, og forudsætningen for økonomisk vækst på Færøerne er muligheden for

Rigsombudsmanden på Færøerne

samarbejde, der strækker sig ud over landegrænserne. Det meste af det, der produceres på Færøerne, bliver eksporteret, og det meste af det, der forbruges på Færøerne, bliver importeret. Vækst og velfærd på Færøerne er derfor uløseligt knyttet til Færøernes relationer til andre lande og dermed samhandel med andre, både hvad eksport, import og generelt handelsmæssigt samarbejde angår.

Havet er omdrejningspunktet for megen af den virksomhed og de interesser, som Færøerne samarbejder med andre om. Havet definerer Færøerne geografisk, og er hovedfaktoren i vores livsgrundlag og det, der kendetegner os blandt andre. Som havnation skal Færøerne lægge vægt på en organiseret og bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer. Færøerne bør gå forrest i arbejdet med nye industri- og vækstmuligheder knyttet til havet, og gå mere målbevidst efter at udnytte færøske erfaringer og viden, i bestræbelserne på at styrke samarbejdet med andre nationer og fællesskaber om havet og dets ressourcer. Det har stor betydning for Færøernes renommé som havnation og leverandør af fiskeprodukter, at Færøerne administrerer havets ressourcer bæredygtigt.

Sidste år har været usædvanligt. Vi ved hvorfor. Covid-19 har vist sig som et eksempel på, hvor vigtigt samarbejdet mellem landene er. Ved at dele viden og iværksætte fælles tiltag kan det lade sig gøre, at bekæmpe smitten. Færøerne har tidligere på året søgt om associeret medlemskab i sundhedsorganisationen WHO. Ansøgningen bliver behandlet på WHO's generalforsamling i år, og alt tyder på, at ansøgningen bliver godkendt.

Medlemskab i WHO giver adgang til viden, information og forskning på sundhedsområdet, som Færøerne ikke har i dag, og giver en direkte kontakt til andre lande på sundhedsområdet. Et associeret medlemskab af WHO vil gøre det lettere at få direkte information om verserende anliggender og epidemier, og vil styrke en mere aktiv og synlig rolle for Færøerne i det internationale sundheds-samarbejde. Et færøsk associeret medlemskab giver os også muligheden for at dele færøske resultater og forskning inden for sundhed.

Nu, hvor verdens øjne i stigende grad er rettet mod os som et land i Arktis og Atlanterhavet, er det vigtigt, at vi er bevidste om vores egen situation i forhold til omverdenen og andre lande, og om situationen i området omkring Færøerne. Dette er en forudsætning for, at kunne tage stilling til afgørende spørgsmål og føre en fornuftig, aktiv udenrigspolitik.

Alt, der foregår i og vedrører færøske områder og vores naboegne i Nordatlanten og Arktis, er ikke kun noget, som Landsstyret bør informeres om, men noget, som Landsstyret bør være en del af. Desuden er nærmest alle udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske anliggender af interesse for Færøerne, idet de kan være relevante for Færøerne, færingerne og færøske interesser, der jo rækker verden rundt.

Formålet med Færøernes udenrigspolitik er at tjene landet og det færøske folks interesser, og samtidig varetage den lille bid af verdenspolitikken, som den færøske udenrigspolitik udgør. For at sikre, at færøsk udenrigspolitik har sit udspring på Færøerne og afspejler det færøske folk, er det vigtigt at identificere nogle hovedprincipper og interesser, som er styrende for vores internationale samarbejde og Færøernes rolle lokalt som globalt. Det er en udfordring, at finde den rigtige balance mellem at tilpasse sig omskiftelige forhold, for at gribe nye muligheder, og samtidig undgå at blive styret af udefrakommende tendenser.

Alle Færøernes mellemstatslige aktiviteter bør bygge på og afspejle færøske interesser, værdier og holdninger, og sætte Færøerne i stand til at følge med, i stedet for at danne bagtrop.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Demokrati, international ret, frihandel, solidaritet, bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer, viden, innovation og kultur, bør udgøre de primære mål i den færøske udenrigspolitik.

Afslutningsvis håber jeg, at redegørelsen vil danne grundlag for en konstruktiv og spændende redegørelsesdebat. Jeg vil følge tæt med i behandlingen, for at få idéer, inspiration, kritik og råd, der kan bidrage til at fremme og udvikle Færøernes udenrigspolitik anno 2021.

Tinganes, 20. april 2021.

Jenis av Rana
landsstyremand

Rigsombudsmanden på Færøerne

De juridiske rammer: Større spillerum

Færøernes deltagelse i det internationale samfund er juridisk forankret i to aftaler mellem landsstyret og den danske regering – hjemmestyreloven af 1948 og den udenrigspolitiske fuldmagtslov af 2005 (fuldmagtsloven) – samt i historisk sædvane på området.

Færøernes udenrigspolitiske spillerum afhænger af, om det pågældende sagsområde er overtaget eller ej. Hvor der er tale om overtagne områder, er det fuldmagtsloven som sammen med den historiske sædvane på området, definerer rammerne for Færøernes deltagelse i det internationale samfund. Eksempler på direkte internationale forhandlinger er bilaterale handelsforhandlinger og internationalt fiskerisamarbejde. Når der derimod er tale om områder, der ikke er overtagne, men som har betydning for Færøerne, skal landsstyret ifølge Fámjin-erklæringen tages med på råd med henblik på at få reel medindflydelse.

Ifølge fuldmagtsloven kan landsstyret forhandle og indgå aftaler med andre lande og organisationer, når disse aftaler eksplicit vedrører områder, der falder under færøsk kompetence. Når Færøerne indgår retlige internationale aftaler i henhold til denne lov, benævnes Færøerne sædvanligvis ”Kongeriget Danmark for så vidt angår Færøerne.”

Forudsætningen er dog, at disse aftaler ikke angår Grønland, og at de heller ikke skal gælde for Danmark eller blive indgået med en mellemstatslig organisation, som Kongeriget Danmark er medlem af. Færøerne kan dog i medfør af § 4 i fuldmagtsloven, blive medlem af internationale organisationer i eget navn, så længe dette er i overensstemmelse med organisationens egne regler og med Færøernes forfatningsmæssige status.

Uagtet bestemmelserne i fuldmagtsloven agerer Færøerne i henhold til en langvarig historisk sædvane, som en selvstændig aftalepart på flere mellemstatslige samarbejdsområder. Færøerne er eksempelvis en selvstændig part i aftaler, som vedrører fælles forvaltning af migrerende fiskebestande.

Fuldmagtsloven har en uheldig begrænsning, når det kommer til internationale retlige aftaler på de overtagne sagsområder, som vedrører både Færøerne og Grønland. Her kan landsstyret ikke forhandle alene. Landsstyret skal derimod forhandle sammen med Grønland under betegnelsen ”*Kongeriget Danmark for så vidt angår Færøerne og Grønland*”, forkortet DFG. Betingelsen er, at der er tale om aftaler eller fællesskaber, hvor Danmark ikke i sig selv er aftalepart.

Eksempler på dette er NEAFC, NAFO og NASCO, som er organisationer for fiskeriforvaltningsarbejde i internationalt farvand, hvor Danmark aftalemæssigt er repræsenteret via EU. I disse fællesskaber deltager Færøerne og Grønland sammen under DFG-betegnelsen. I SPRFMO deltager Færøerne dog alene under betegnelsen ”*Kongeriget Danmark for så vidt angår Færøerne.*”

DFG har som medlemsland én stemme lige som organisationens øvrige medlemslande. Færøerne og Grønland skal således være enige om, hvordan der skal stemmes, f.eks. om hvordan fiskeri af en bestemt fiskeart skal forvaltes.

Færøerne og Grønland har i samarbejdet bestræbt sig på, at såfremt kun ét af landene har konkrete interesser i et fiskeri, afgør dette land, hvordan der skal stemmes. Hvis interesserne kolliderer i en sag, undlader DFG at stemme. Denne stemmepraksis medfører, at Færøerne og Grønland bliver sat uden for indflydelse, når landene har forskellige interesser. Det er uheldigt og kan gøre det vanskeligt dels at indgå strategiske aftaler med lande, som vi deler interesser med, dels at opnå vedtagelse af

Rigsombudsmanden på Færøerne

aftalerne i NEAFC. Et eksempel herpå er makrelaftalen, som Færøerne indgik med Norge og EU, men som vi (DFG) ikke kunne støtte i NEAFC.

Efter den danske regerings opfattelse er det danske rige et enhedsrige. Opfattelsen forhindrer ifølge den danske regering, at Færøerne kan indgå aftaler i eget navn og være en selvstændig part i aftaler, som Danmark også er part i. Et og samme rige kan ikke have dobbelt, endsige tredobbelt, medlemskab af samme organisation, og ej heller stå som særskilte parter i den samme mellemstatslige aftale. Opfattelse forhindrer Færøerne og Grønland i at kunne varetage udenrigspolitiske interesser hver for sig, når de vil indgå folkeretlige aftaler, der har interesse for begge lande. Det forhindrer også Færøerne og Grønland i at have hver sit medlemskab i internationale organisationer som f.eks. NEAFC.

Skiftende landsstyrelser har i årevis arbejdet for at øge Færøernes udenrigspolitiske indflydelse, bl.a. fordi de bemyndigelser, som fuldmagtsloven udstikker, ikke er tilstrækkelige. Man har med afsæt i erfaringer fra almindelige overtagelsessager – herunder sagen om råstoffer i undergrunden – forsøgt at overbevise danskerne om, at det kan lade sig gøre at tolke grundloven anderledes, end de relevante danske ministerier gør.

Den danske regering har dog den opfattelse, at netop bestemmelsen om udenrigsanliggender, dvs. § 19 i den danske grundlov, er anderledes end de områder, som Færøerne hidtil har fået råderet over, selv om de danske myndigheder indledningsvis har været afvisende.

Grundlovens § 19 foreskriver, at regeringen (*kongen*) handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender. Det siges, at denne hjemmel ikke kan overdrages generelt til de færøske myndigheder til trods for, at fuldmagtsloven giver de færøske myndigheder ”... *fuldmagt til at handle på rigets vegne i visse udenrigspolitiske anliggender.*”

Situationen er derfor, at mens de færøske myndigheder efterlyser en pragmatisk forståelse af grundloven, siger de danske myndigheder, at de af principielle grunde ikke kan imødekomme færøske ønsker.

Hovedparten af det politiske system på Færøerne finder det naturligt med en fortsat forbindelse og et fortsat samarbejde med Danmark om visse områder.

Spørgsmålet er derfor, om det er muligt at evaluere og modernisere fællesskabet eller samarbejdet med Danmark på en måde som både rummer den udvikling, der har været i de senere år, og som skaber en rummelig ramme omkring den fremtidige, naturlige udvikling, som vi ser for os.

Med pligter følger rettigheder

Fuldmagtsloven bemyndiger Færøerne til at blive optaget i internationale organisationer og indgå aftaler med andre nationer under betegnelsen ”*Kongeriget Danmark for så vidt angår Færøerne*”. Den danske regering har den opfattelse, at Danmark, Færøerne og Grønland er en og samme folkeretlige part (subjekt), *Kongeriget Danmark*. Ifølge den danske regering forhindrer den danske grundlov, at Færøerne opnår selvstændigt medlemskab af internationale organisationer og indgår aftaler i eget navn for at varetage egne interesser.

Rigsombudsmanden på Færøerne

I henhold til international ret regnes Færøerne for et retligt subjekt med hjemmel til at blive selvstændig aftalepart. Det er et folkeretligt princip grundfæstet i det internationale retssystem, at mellemstatslige aftaler indgås mellem folkeretlige parter. Det er folkeretten, som definerer principperne for, hvordan lande og internationale organisationer regulerer deres indbyrdes forhold.

Den danske regerings begrundelser for ikke at anerkende, at Færøerne er en selvstændig mellemstatslig part, vurderer landsstyret ikke som folkeretligt holdbare.

Der er flere eksempler på, at Færøerne, Danmark og Grønland har modstridende internationale interesser. Det hedder sig, at Danmark skal varetage færøske interesser på vegne af Færøerne. Men dette lader sig ikke gøre, når Færøerne har haft tvister med EU, og Danmark som EU-medlemsland deltager i tiltag, der har til formål at begrænse erhvervede færøske rettigheder.

Færøerne har som nævnt også i mange år kørt med selvstændige aftalerettigheder og har blandt andet gennem årtier indgået fiskeriaftaler med andre lande i eget navn. Spørgsmålet er derfor, hvad der forhindrer, at Færøerne bliver anerkendt som en selvstændig aftalepart.

EU's tiltag i sildestriden er eksempler på, at Færøerne regnes for en selvstændig part på den internationale arena. Havde Færøerne ikke selvstændige aftalerettigheder, burde det have betydet, at Færøerne ikke kunne anklages for brud på folkeretlige forpligtelser. Ikke desto mindre var det præcis det, Færøerne blev beskyldt for i sildestriden. Det var selveste forudsætningen for de tiltag, som Europarådet iværksatte imod Færøerne. Ifølge EU havde Færøerne nemlig ikke overholdt sine forpligtelser i forvaltningen af fiskebestandene i henhold til FN's havretskonvention. Færøerne skulle derved have brudt sine folkeretlige forpligtelser. At Færøerne havde status som en selvstændig folkeretlig part med direkte forpligtelser i henhold til international lov, indvendte den danske regering i det tilfælde ikke imod. Det må også understreges, at EU's sagsanlæg havde været ugyldigt, hvis Færøerne ikke havde haft selvstændige aftalerettigheder.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Sikkerhedsanliggender

Formelt set er hverken udenrigs- eller sikkerhedspolitikken færøske sagsområder, der kan overtages inden for de nuværende rammer. Sikkerheds- og forsvarspolitik sorterer derfor under rigsmyndighederne i København. Det betyder imidlertid ikke, at spørgsmål vedrørende sikkerhed og forsvar ikke har interesse for færøske myndigheder.

Færøske myndigheder har som minimum et medansvar i at sørge for, at der tages hånd om færingeres sikkerhed og Færøernes sikkerhedsinteresser. Som nation og international aftalepart på flere områder er Færøerne en del af verdenssamfundet med egne interesser, forpligtelser og rettigheder. Derfor bør vi forholde os til sikkerheds- og forsvarspolitiske forhold. Hvis vi ikke markerer vores interesser og arbejder for at fremme dem, er der – som verdenspolitikken normalt foregår – fare for, at andre gør det for os. Så er der ingen garanti for, at tingene foregår på færøske præmisser eller kommer Færøerne og færingerne til gavn.

Desuden overlapper sikkerheds- og forsvarspolitikken også ofte med andre sagsområder. Foruden beredskabsområdet er dette spørgsmål blevet særligt aktuelt, nu hvor flere lande har indført lovgivning på f.eks. telekommunikationsområdet og om forundersøgelser af erhvervsmæssig virksomhed. Det er overtagne sagsområder, som varetages af færøske myndigheder og som Lagtinget lovgiver om.

Når lande skal handle på sikkerhedspolitiske mål, drejer det sig ikke længere kun om våben, militær osv., som det i højere grad var tilfældet, dengang magtbalancen i verden var mere entydig.

Færøerne støtter og vil arbejde for, at der hersker fred og lavspænding. Som et lille land uden formel beslutningskompetence i sikkerheds- og forsvarspolitikken – og som del af det danske rige i en stor forsvarsalliance – bliver disse forhold ofte taget som en selvfølge. Men tryghed, sikkerhed og fred er ikke en selvfølge i verdenspolitik eller i forholdene mellem landene. De er derimod forudsætningerne for den frie tilværelse og den udvikling og velfærd, vi har i dag. Derfor samarbejder de fleste lande i vores område om sikkerhed. Både i form af konkrete tiltag og et bredt økonomisk, erhvervsmæssigt og kulturelt samarbejde.

I 2004 vedtog Lagtinget dels, at landsstyret skulle orienteres om sikkerhedspolitiske og forsvarsmæssige forhold, som vedrører Færøerne, dels at landsstyret skulle inddrages i behandlingen af sådanne sager. I 2005 blev Fámjin-erklæringen underskrevet. Formålet med den er at sikre færøske myndigheder en reel indflydelse på fællesanliggender, blandt andet sikkerheds- og forsvarspolitik. Fámjin-erklæringen fastslår, at den danske regering skal rådføre sig med landsstyret i sager, der vedrører Færøerne eller vigtige færøske interesser.

Efter den kolde krigs afslutning ændredes sikkerhedsforholdene mellem øst og vest fundamentalt. Den ideologiske krig, som sammen med en polariseret magtbalance var grunden til de langvarige spændinger mellem USA og Sovjetunionen, endte. Færøerne var en del af begge parter strategiske bevidsthed under den kolde krig. Ved den kolde krigs afslutning blev blandt andet Mellemøsten, Afghanistan, krigen mod terror og senere spørgsmålet om cybersikkerhed brændpunkterne på den sikkerheds- og forsvarspolitiske verdensscene.

Nu har spændingen i nogle år igen været stigende mellem øst og vest. Den militære aktivitet i vores område er taget til, og flere af verdens stormagter viser en stadig stigende interesse for Arktis og de nordlige have. I denne forbindelse kan Færøernes strategiske placering midt i Nordatlanten være interessant.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Med henvisning både til lagtingsbeslutningen af 2004 og Fámjin-erklæringen har det været et færøsk ønske at blive bedre informeret om sikkerheds- og forsvarspolitiske anliggender. Som et resultat heraf bliver sidste hånd nu lagt på forordninger og procedurer, der kan sikre, at færøske myndigheder bliver orienteret og taget med på råd om sikkerheds- og forsvarspolitiske spørgsmål, som er af interesse for Færøerne.

Meget tyder lige nu på, at der har udviklet sig en verdenspolitisk hovedtendens med USA og Rusland og Kina som modpoler, der sikkert vil fortsætte i et stykke tid. Spørgsmålet er derfor, om tiden er moden til at påbegynde en revurdering af lagtingsbeslutningen af 2004 om sikkerhedsforhold. Revurderingen, som også vil skulle tage afsæt i tidligere lagtingsbeslutninger, skal i så fald munde ud i en organiseret og tilbundsgående behandling i Lagtinget af en færøsk sikkerhedspolitik. Afgørende for en sådan behandling vil være, at den inddrager den verdenspolitiske situation, men tager afsæt i de færøske betingelser.

Nu hvor spændingen igen tager til, er det afgørende ikke at male verden sort-hvid eller gøre tingene til et spørgsmål om enten-eller. Det er et faktum, at den sikkerhedspolitiske situation er under forandring og flere stormagter viser interesse for vores nærområder og ønsker samarbejde. Men dette bør næppe give anledning til bekymring. Mellestatsligt samarbejde, der fremmer målet om lavspænding skal fortsat have første prioritet, men Færøerne bør ikke vige fra de folkeretlige grundprincipper i det mellestatslige samarbejde. Derfor bør Færøerne, som de fleste lande omkring os, prioritere et åbent og transparent samarbejde med bl.a. Rusland og Kina om aktuelle sager, der har fælles interesse. Udgangspunktet er, at et åbent samarbejde er en fordel for alle parter og en forudsætning for stabilitet og vækst i verdenssamfundet.

Der er ingen tvivl om, at spørgsmålet om sikkerheds- og forsvarspolitik er blevet særligt aktuelt, nu hvor det danske forsvar har påpeget, at der er behov for en radar til overvågning af luftrummet på Færøerne. NATO og USA ser også behov herfor. Den form for overvågning af det færøske luftrum har der ikke været, siden den gamle radar på Sornfelli blev taget ned i 2007-09. Der har efterfølgende været et såkaldt hul i overvågningen af luftrummet, som strækker sig i en kile nordøst for Færøerne mellem Island og Norge i en sydvestlig retning mod Storbritannien.

Den radar, der er tale om, har til formål at registrere al luftfart, også ukendte fly og fly, som ikke ønsker at blive set. Den kan ikke registrere færdsel eller aktivitet på havet. Den danske regerings såkaldte kapacitetspakke indeholder også andre investeringer ud over radaren. Planen om at udstyre de danske inspektionsskibe med fjernstyrede droner, som sikrer en bedre søfartsinspektion, er af særlig interesse for Færøerne.

Eftersom det vurderes, at der er behov for en radar til overvågning af det færøske luftrum, opstår spørgsmålet, om det ikke er rimeligt, at vi som en del af NATO kan komme med et bidrag til den fælles sikkerhed på vores breddegrader, som NATO står for. Udenrigs- og sikkerhedspolitik handler lige så meget om at tage ansvar som at kræve rettigheder og fordele. Derfor bør Færøerne bestræbe sig på at deltage og være med. Det kan også åbne for endnu flere samarbejds muligheder, som kan gavne os.

Som et bidrag til forsvaret i vores område kan en luftinspektionsradar også være med til at styrke samarbejdet med f.eks. nabolandene Norge, Storbritannien og Island, foruden USA og NATO som

Rigsombudsmanden på Færøerne

helhed, som alle har en interesse i den bedst mulige luftrumssikkerhed i området. Der er tale om parter, som landsstyret i dag bestræber sig på at styrke samarbejdet med.

Den militære interesse for det nordlige hav og Arktis øges, og i NATO-regi diskuterer man, hvordan spændingsmønstret er under forandring. Beslutter Færøerne at give tilsagn om en ny luftovervågningsradar, øges mulighederne for at skaffe oplysninger om aktiviteter på vores breddegrader. Det vil give Færøerne et bedre indblik i forholdene og mulighed for at deltage og gøre sin indflydelse gældende. Den viden og det indblik, som både radaren og andre dele af kapacitetspakken har til formål at tilvejebringe, er forudsætningen for indflydelse.

Nogle har argumenteret for, at en ny radar kan gøre Færøerne til et militært mål. I fredstid er der dog ingen indikationer på, at sikkerhedsrisikoen øges, hvis radaren sættes op. Formålet med den er tværtimod at sikre, at fremmede fly ikke nærmer sig Færøerne – og at registrere dem, hvis de gør. I krigstid er situationen naturligvis en anden, men spørgsmålet er, om en radar (forholdsvis langt fra bebygget område) indebærer en større risiko end andre installationer på Færøerne.

Spørgsmålet om hvorvidt en ny luftovervågningsradar kan påvirke Færøernes forhold til andre lande, har også været rejst. Især spørgsmålet om mulige konsekvenser for handels- og fiskerisamarbejde.

Kigger man ud i verden, er der intet, der tyder på, at lande sætter tiltag i værk som modsvar på ubevæbnede luftovervågningsradarer, der styrker sikkerhedskapaciteten frem for angrebkapaciteten. Der er tale om overvågning, som de fleste lande – og alle lande i vores egne – i forvejen har, og som ikke krænker andre landes suverænitet. Når vi ser på luftovervågningsplanen, er der derfor næppe nogen grund til at tage højde for mulige konsekvenser for det fortsatte samarbejde inden for bl.a. handel og fiskeri med andre lande. Desuden har analytikere officielt vurderet, at andre nationer næppe vil betragte en luftovervågningsradar på Færøerne som offensiv eller som en trussel.

En ny luftovervågningsradar kan indebære visse samfundsmæssige fordele. Flysikkerheden og luftfartberedskabet styrkes. Der er mulighed for, at færøske virksomheder og leverandører kan blive en del af projektet og løse opgaver i relation til radaren. Indtil videre har Vagar Lufthavn og Net vist interesse for henholdsvis at få adgang til radarbilledet og mulighed for at levere tjenester til driften.

Sagen har med rette fået offentlig omtale i medierne og er blevet behandlet i landsstyret og Udlandsudvalget. Inden projektet kan påbegyndes, skal landsstyret vedtage det og give tilsagn til den danske regering. Landsstyret og den danske regering behandler nu sagen og forhandler den. Udgangspunktet for landsstyret har fra starten været, at Færøerne som et vestligt demokrati bør bidrage til NATOs fælles forsvar, når det er nødvendigt. I tråd med det tilbagevendende ønske om, at Færøerne skal have indblik i og indflydelse på relevante sikkerheds- og forsvarspolitiske sager, vil landsstyret bl.a. sikre sig adgang til de oplysninger, som en luftovervågningsradar opfanger. Landsstyret vil også sikre, at færøske ønsker og hensyn i øvrigt imødekommes i planen.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Nabosamarbejde

Der findes flere definitioner på begrebet nabolag. Der er næppe nogen grund til at vælge det ene frem for det andet, fordi måden vi definerer os selv på, i forhold til omverdenen, afhænger både af interesserne og sammenhængen. Færøerne ligger i Vestnorden. Vi er et nordisk land. Færøerne er naboer til EU. Vi er i et nordatlantisk naboområde, og vi er en del af Arktis. Nabosamarbejde og nabolag er således et omfattende geografisk og politisk begreb, der virker som en ramme for flere strategiske udenrigspolitiske kerneopgaver.

Færøerne har klare interesser over for de øvrige lande i vores naboområde, og en klar interesse i at være en interessant nabo for andre at samarbejde med. Vi har ofte en tendens til, at forenes med vores naboer i en drøftelse af og samarbejde om bestemte områder, f.eks. frihandelsaftaler eller fiskeriforvaltningssamarbejde. Et fortsat samarbejde om anliggender inden for disse rammer er åbenlyst vigtigt og skal prioriteres. Samtidig må vi huske på også at lægge vægt på samarbejde af bredere og mere strategisk udenrigspolitisk betydning. Det bør vi, fordi det dels kan være særdeles fremmende for konkrete interesser, at kunne henvise til et omfattende, effektivt og gensidigt gavnligt samarbejde, og dels overordnet kan øge interessen for Færøerne som en politisk, økonomisk og kulturel samarbejdspartner globalt set.

Færøerne bør derfor prioritere og arbejde målbevidst for et bredt politisk, økonomisk, videnskabeligt og kulturelt samarbejde med EU og dets medlemslande, og med USA, Storbritannien, Island og Norge.

Der arbejdes for tiden på, at styrke forholdet til EU og rammerne for samarbejdet mellem parterne. Sidste år underskrev landsstyret og den amerikanske regering en fællesskabserklæring, der danner grundlag for strategisk samarbejde på flere områder. Nu, hvor Storbritannien er trådt endeligt ud af EU, forbereder vi også en proces, der skal formalisere og styrke forholdene mellem Storbritannien og Færøerne med det formål, at skabe et strategisk og omfattende samarbejde. I den forbindelse bliver der også set på Skotland.

Landsstyret har planer om at udvikle samarbejdet med Norge. Der er stor tilknytning og mange forbindelser – både erhvervmæssigt, økonomisk, uddannelsesmæssigt, videnskabeligt og kulturelt mellem Færøerne og Norge. Da landene har frihandels- og fiskeriforvaltningsaftaler, er der gode forudsætninger for et politisk samarbejde. Færøerne og Norge har mange fælles interesser. Vi ligner hinanden på mange måder og arbejder sammen på flere områder. Havet er en tilbagevendende fællesnævner. Ikke desto mindre er det politiske samarbejde begrænset. Der ligger mange muligheder for Færøerne i et målrettet strategisk samarbejde med Norge – ikke kun i indbyrdes forhold, men også i et internationalt samarbejde i det hele taget.

Hoyviksaftalen har fyldt meget i forholdet til Island i den seneste tid. Udfordringerne mellem landene på handelsområdet skal prioriteres, og der skal findes løsninger. Samtidig skal der ses på de fordele og muligheder, som et øget samarbejde mellem Island og Færøerne kan føre med sig.

Ud over samarbejdet med naboerne, prioriterer Færøerne også det særlige samarbejde med Rusland og de andre lande i den euroasiatiske økonomiske union, med Kina og med Israel. Rusland og Kina er vigtige samhandelspartnere for Færøerne, og formålet med samarbejdet er at sikre færøske eksportvarer den bedst mulige markedsadgang via frihandelsaftalerne. Der er også andre samarbejds muligheder på flere områder, som kan medvirke til at styrke relationerne til de

Rigsombudsmanden på Færøerne

lande.

Samtidig med, at Færøerne åbnede repræsentationskontor i Tel Aviv i januar, igangsatte vi udviklingen af samarbejdet mellem Israel og Færøerne. Dette er endnu ret nyt, men det synes allerede nu klart, at der er grobund for et frugtbart samarbejde. Blandt andet inden for handel, nyskabelse, innovation og erhvervsudvikling. Arbejdet med at styrke samarbejdet med Israel fortsætter, og der ses også på flere andre områder end de nævnte.

Arktisk strategi og arktisk samarbejde

Forberedelserne af en arktisk strategi for Færøerne har stået på i et stykke tid. Strategiens overordnede formål er, at give et grundlag for Færøernes prioriteringer i arktisk sammenhæng – hvilket vurderes oplagt i lyset af, at Arktis og Nordatlanten er på vej til at blive verdenspolitiske brændpunkter.

En sådan strategi bør blive vores udgangspunkt hvad Arktis angår. I arbejdet med en arktisk strategi bør vi se på, hvem vi er, hvad vi ønsker at være, og hvordan vi når dertil. En færøsk arktisk strategi kan således både have et indenlandsk fokus, der drejer sig om at udvikle det færøske samfund, og et udenrigspolitisk fokus, som vender sig mod verdenssamfundet og det mellemstatslige samarbejde.

Samlet set, bør Færøerne lade internationale tendenser og aftaler danne rammen for strategien – dette gøres blandt andet ved, at koble strategien til verdensmålene og til det, som der er enighed om, og fokus på i Arktisk Råd. Strategien vægter som en færøsk udenrigspolitisk strategi og gør omverdenen opmærksom på Færøerne. Andre lande, samarbejdspartnere og organisationer, som har interesse for Færøerne og kommer hertil, søger efter sådant materiale og benytter det som grundlag for, at sætte Færøerne i en international sammenhæng og indgå konkret samarbejde med Færøerne.

Det har betydning, at Færøerne er bevidste om, hvordan vi præsenterer os selv udadtil, men også hvordan vi omtaler os selv i forhold til Arktis. Andre lande ser os uden tvivl både som et arktisk, nordisk eller skandinavisk land. Det er landene i Arktis og omegn, der har behov for at definere sig i forhold til hinanden. En færøsk arktisk strategi skal gøre Færøerne synligere i den arktiske debat og vedvarende italesætte Færøerne som en del af Arktis.

I 2013 udfærdigede Færøerne en arktisk rapport, som belyser Færøernes situation i Arktis. Siden da har arbejdet i Arktisk Råd fået stadig større betydning, og verdens lande har for alvor vendt luppen mod det arktiske område. Arktis er i dag ved at udvikle sig til et verdenspolitisk midtpunkt. Både lande, som formelt deltager i det arktiske samarbejde, og lande, som ikke deltager direkte i det, prioriterer området. Det kan mærkes på Færøerne. Interessen for Færøerne er vokset markant siden 2013. Færøerne ligger mellem stormagterne i Arktis. Færøerne ligger desuden midt i et af de mest produktive og bæredygtigt forvaltede havområder i verden. Som et veludviklet, rigt og ansvarsfuldt land har Færøerne pligt til at forvalte det område, som vi er del af, på bæredygtig vis og til at bidrage med løsninger på de udfordringer, som hele verden deler. Færøernes position i Nordatlanten og Arktis kræver, at Færøerne er bevidst om sin position i forholdet til andre lande og om, hvad der foregår i området omkring Færøerne. Det er derfor nødvendigt at bygge videre på det arbejde, der blev gjort med rapporten og lave en arktisk strategi for Færøerne. Med en arktisk strategi sætter Færøerne en udenrigspolitisk kurs, som skal styrke det arktiske område og Færøernes position i Arktis.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Strategien tager udgangspunkt i, at Færøerne er en del af Nordatlanten og Arktis. Den færøske kontinentalsokkeljurisdiktion strækker sig nord om polarcirklen, og Færøerne forvalter ressourcer og gør krav gældende inden for polarcirklen. Færøerne har desuden deltaget aktivt i det arktiske samarbejde, siden det startede som et forskningssamarbejde i begyndelsen af 1990'erne. I 1996 blev Arktisk Råd oprettet, og Færøerne har siden da, deltaget i en delegation sammen med Danmark og Grønland.

Fundamentet under strategien er mennesket, og naturen i Arktis. Den færøske økonomi og det kulturelle livsgrundlag minder om de øvrige arktiske lande. Vi lever i og af naturen, særligt havet, under naturgivne omstændigheder. Hvis vi styrker livsgrundlaget for os, der lever i Arktis, styrker vi modstandskraften i hele det arktiske område. Derfor er det først og fremmest nødvendigt, at der tages hensyn til, at mennesker lever i og af Arktis, og at folkene i Arktis er bedst i stand til, at tage beslutninger om eget liv og område. Det skal være trygt og godt at leve i det arktiske område, så indbyggerne ser en fremtid for sig selv og deres familier. Færøerne er, sammen med de øvrige lande i det arktiske område, forpligtede til at arbejde for, at blandt andet sikkerhedsspørgsmål, internationalt samarbejde, klimaforandringer og økonomisk vækst løses med respekt for de mangfoldige samfund, det diversitetsrige hav og den mægtige natur i Arktis. Der skal være gode levevilkår for nuværende beboere og kommende generationer i Arktis.

For Færøerne er samarbejde en forudsætning for, at det arktiske område og Færøernes position i Arktis kan styrkes. Det sætter kursen for hele strategien. Hvis samarbejdet skal blive værdifuldt og effektivt, må landene tage ansvar for omverdenen, løfte i flok og have noget at tilbyde hinanden. Færøerne skal derfor i sit arktiske virke være en vedkommende og ansvarsfuld samarbejdspartner. Planen er, at de politiske målsætninger nedenfor skal være hovedpunkterne i en arktisk strategi, som Lagtinget også får muligheden for at drøfte.

De politiske målsætninger for et arktisk samarbejde

1. Færøerne arbejder for et fredeligt og trygt Arktis.
2. Færøerne tager ansvar og samarbejder om at løse fælles udfordringer og iværksætter internationale tiltag.
3. Færøerne deltager aktivt i Arktisk Råd og arbejder fortsat for eget medlemskab af organisationen.
4. Færøerne deltager i relevante mellemstatslige samarbejder om Arktis, og prioriterer indbyrdes samarbejde med alle nabolandene i Arktis.
5. Færøerne respekterer og støtter livsgrundlaget i Arktis ved at beskytte hav og natur imod forurening, og arbejder for en bæredygtig forvaltning af havets ressourcer.
6. Færøerne styrker livsgrundlaget i Arktis ved at skabe og dele viden og kompetencer.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Handel

En stor del af de varer, som produceres på Færøerne, produceres med henblik på eksport, og en stor del af de varer, som færingerne forbruger, importeres. Det begrænsede hjemmemarked på Færøerne gør, at Færøerne som leverandør af fiskeriprodukter til markeder i hele verden i større grad er afhængigt af andre landes markeder, end hvis vi havde et større hjemmemarked. Samhandel med omverdenen er derfor en hjørnesten i den færøske økonomi og en forudsætning for vækst og udvikling på Færøerne.

Færøerne har derfor en interesse i, at markedsadgange for færøske varer er så åben, vidtspændende og stabil som muligt.

Det er imidlertid en tilbagevendende udfordring for Færøerne, at overbevise andre lande om, at det ville være fornuftigt og til fordel for begge parter, at arbejde målbevidst med udviklingen af handelsrelationerne til Færøerne, f.eks. ved at indgå frihandelsaftaler eller på anden vis sikre så frie handelsbetingelser som muligt. Årsagen herfor er, at det færøske marked er af så lille omfang, at det kan være vanskeligt for andre lande at se, hvad de har at vinde ved at bruge tid og kræfter på at indgå en frihandelsaftale med Færøerne.

Sammenlignet med de fleste af nabolandene står Færøerne ret alene på det handelsmæssige område. Færøerne er hverken medlemmer af EU, EFTA eller andre organisationer, der forhandler handelsaftaler i fællesskab.

At Færøerne ikke er en selvstændig stat, kan være en anden udfordring, hvad frihandel angår. Nogle lande er, på grund af egne indenrigsforhold, tilbageholdende med at indgå frihandelsaftaler med ikke-selvstændige lande.

Opgaven med at sikre det færøske erhvervsliv konkurrencedygtig markedsadgang ligger hos landestyret. Udenrigstjenesten står for denne opgave, og handelspolitikken fylder meget i dens arbejde. Som med andre udenrigspolitiske sager er arbejdet med markedsadgang – og handelsspørgsmål generelt – normalt en langvarig proces, som kræver vedholdenhed og en modpart, der er villig til at samarbejde. Der tages sjældent store skridt i en og samme omgang. Store skridt er derimod ofte et resultat af langvarige forberedelser og dialog. Det handler både om at tiltrække opmærksomhed på Færøerne som handelspartner, at have dialog og varetage anliggender, der relaterer sig til eksisterende frihandelsaftaler. I denne sammenhæng er repræsentationerne af særlig betydning. I de lande, hvor Færøerne ikke har repræsentationer, men har handelsinteresser, er der et godt samarbejde med de danske ambassader på stedet.

Der er også foretaget flere handels- og erhvervsfremmelsestog i de senere år, som har opnået god tilslutning blandt færøske virksomheder. Handelsfremmende tiltag er en del af tilgangen, der skal styrke det image og omdømme, som Færøerne har i de udvalgte lande, og på den måde vække interessen for handel og erhvervsamarbejde med Færøerne.

Det er samtidig vigtigt at tænke handelssamarbejde ind i en strategisk udenrigspolitisk sammenhæng, som ud over at sikre bedst mulig markedsadgang, har til formål at øge interessen for Færøerne som en politisk, økonomisk og kulturel samarbejdspartner globalt. Man har hvad dette angår i den senere tid taget flere spændende skridt, og der arbejdes målbevidst for generelt at styrke samarbejdet med flere væsentlige handelspartnere, bl.a. EU, Storbritannien, Kina, Japan og EAEU.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Færøerne har på nuværende tidspunkt frihandelsaftaler med EU, Storbritannien, Norge, Island, Tyrkiet og Schweiz. De fleste varer, som produceres på Færøerne i dag, har toldfri adgang til disse markeder. Der arbejdes løbende på at opdatere nuværende aftaler, mhp. at opnå en bedre adgang for nye varer og for fjerne begrænsninger i de eksisterende aftaler, t. I 2019 blev der for første gang i 12 år foretaget ændringer i frihandelsaftalen med EU. Da fik forarbejdet færøsk brisling toldfri adgang til EU, og færøsk opdrætsfoder fik også forbedret markedsadgang.

Handelsaftalen med EU har fået et dårligt ry.

På trods af visse begrænsninger er det et faktum, at aftalen samlet set har været en god ramme for handlen mellem Færøerne og EU, og den er på lige fod med de aftaler, som vores nabolande har med EU, når det drejer sig markedsadgang for varer.

Selv om alle kan blive enige om, at det ville være ønskelige at slippe af med barriererne i aftalen og få toldfri adgang til EU-markedet for alle varer, så er det værd at huske på, at barriererne i de fleste tilfælde er af mindre økonomisk betydning for det færøske erhverv. Der er i hvert fald ikke meget, der tyder på, at færøske virksomheder kan hente de helt store erhvervs-mæssige gevinster på hovedparten af de ikke-toldfrie områder, og erhvervet synes rimeligt godt tilfreds med den nuværende markedsadgang til EU. En af årsager for dette er måske, at toldfrihed ikke er den eneste forudsætning for en lønsom produktion.

Grundlaget for den gængse opfattelse af handelsaftalen med EU og den omtale som aftalen får, synes derfor ofte at være misvisende.

På den anden side kan det forhindre nytænkning i erhvervslivet og for planerne om at producere en ny vare, hvis man ikke toldfrit kan eksportere varen til EU-markedet. Derfor arbejdes der løbende hen imod at få fjernet begrænsningerne, og der kommunikerer med erhvervslivet om, hvor behovet er størst.

Dog er det vigtigt at huske på, at Færøerne har valgt at stå uden for EU og dermed også uden for det europæiske indre marked. Dette valg har sine fordele, men også sin pris. Som ikke-medlemsland er Færøerne ikke i en situation, hvor der er frit valg på alle hylder.

Med denne forudsætning in mente lægger landsstyret vægt på til stadighed, at arbejde for en bedre markedsadgang til EU og få udviklet et stærkt og dynamisk samarbejde med EU inden for de områder, hvor EU indgår aftaler med tredjelande.

Da Færøerne og Storbritannien i 2019 underskrev en frihandelsaftale, var Færøerne blandt de allerførste lande, som indgik en aftale med Storbritannien. Samtidig var der enighed om, at parterne, når aftalen trådte i kraft 1. januar 2021, skulle finde fælles løsninger, som kan skaffe barrierer af vejen, f.eks. kvoter på bestemte varer. Der bliver forhandlet med de britiske myndigheder om dette, men allerede ved årsskiftet stod det klart, at den nye situation byder på udfordringer.

Eksportmønstret for Færøerne har forandret sig meget gennem de sidste cirka ti år. En voksende pelagisk ressource og stor vækst i opdrætsindustrien har været medvirkende årsager til, at værdien af eksporterede varer er mere end fordoblet fra 4,1 milliard i 2009 til over 9 milliarder i 2019. EU er stadigvæk det største enkeltmarked for færøske eksportvarer. I værdi er eksporten til EU vokset en

Rigsombudsmanden på Færøerne

del de seneste 10 år, men den relative EU-markedsandel er alligevel faldet væsentligt. Den store eksportvækst baserer sig nemlig især på, at færøske virksomheder har øget salget til andre markeder – særligt Rusland, men også Kina og USA.

Eksporten til Rusland er flerdoblet – fra cirka 650 millioner til 3,2 milliarder på 10 år. Dette skyldes især, at Færøerne siden 2014 har haft en særstatus på det russiske marked, fordi Færøerne ikke er omfattet af fødevareranktioneerne, som den russiske regering har indført på landbrugsvarer fra bl.a. EU, Norge, Island, USA og Canada.

Rusland er således det land, som importerer mest fra Færøerne. Danmark er det enkeltland i EU, som køber flest færøske varer – sidste år tilsammen godt 10 procent af den samlede eksport – hvilket også gør Danmark til den næststørste aftager af færøsk eksport. I hælene på dem kommer Storbritannien, USA og Kina. Nu hvor Storbritannien har forladt EU, er de fem største importører af færøske varer således fem selvstændige markeder.

Dette er en radikal ændring i den færøske samhandel sammenlignet med for blot 10-15 år siden, da nærmest al eksport gik til EU-markedet. Dengang dannede handelsaftalen med EU rammen om størstedelen af eksporten. Det ændrede eksportmønster kræver, at landsstyret lægger mange kræfter i arbejdet for frihandelsaftaler på de forholdsvis nye markeder.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Storhavs nation

Havet er en anden hovedfaktor i færøsk udenrigspolitik. Havet både adskiller Færøerne fra resten af verden og knytter os til den. Udnyttelsen af havets ressourcer udgør i høj grad grundlaget under økonomien. Som en havnation med tre hovedsøjler – fiskeri, opdræt og fragt – har internationalt samarbejde en afgørende betydning.

I samarbejde om fiskeri, bør Færøerne lægge vægt på organiseret og bæredygtig forvaltning og udnyttelse af havets ressourcer. Færøerne har bilaterale aftaler med Norge, Rusland, EU, Island og Grønland. Nu, hvor Storbritannien ikke længere er en del af EU, er der også indgået en bilateral fiskeriaftale mellem Færøerne og Storbritannien.

Færøerne deltager selvstændigt som kystland i samarbejdet mellem kystlandene i den nordøstlige del af Nordatlanten vedrørende fælles forvaltning af migrerende fiskebestande, som er makrel, sild, blåhvilling og kongefisk.

Desuden er Færøerne efter DFG-ordningen medlem af fire geografisk definerede fiskeriorganisationer, NEAFC, NAFO, NASCO og SPRFMO, der danner rammen om et omfattende samarbejde mellem mange lande, som deler interesse i havressourcerne i de områder, som organisationerne omfatter. Færøerne har også undertegnet og vedtaget en aftale om, at forhindre uorganiseret fiskeri i internationalt farvand i det arktiske hav.

NAMMCO er en regional organisation for havpattedyr i Nordatlanten, og her er Færøerne selvstændigt medlem sammen med nabolandene Norge, Island og Grønland.

Når det kommer til internationalt samarbejde om forvaltning af havets ressourcer, vurderer Færøerne, at det er bedst gjort på regionalt plan, hvor aftaleparterne via et aktivt samarbejde opnår enighed om rettigheder og sikrer bæredygtig udnyttelse af de fælles havressourcer samtidig.

Færøerne skal gå forrest med at skabe nye erhvervs- og udviklingsmuligheder knyttet til havet. Dette skal gøres ved mere målbevidst at bruge færøsk erfaring og viden til at styrke samarbejdet med lande og organisationer om anliggender og emner, der knytter sig til havet. Dertil skal vi i det hele taget anskue positionen som havnation som en styrke og et redskab i mellemstatsligt samarbejde, også på områder, der vedrører andet end havet.

Færøerne kan blandt andet bruge det associerede medlemskab i FAO, FN's fødevarer- og landbrugsorganisation, mere strategisk. Arbejdet i FAO er omfattende, og Færøerne har hidtil prioriteret deltagelsen i fiskerisamarbejdet. Dette samarbejde giver adgang til megen viden om fiskerierhvervet og udviklingsmulighederne inden for fiskeproduktion. Samarbejdet giver også direkte kontakt til andre verdens fiskeri- og opdrætsnationer og mulighed for, at deltage i udviklingen af fælles principper for bæredygtigt fiskeri, handel med fiskevarer og opdræt.

Vi bør prioritere fiskerisamarbejdet i FAO højere og styrke koordinationen mellem færøske myndigheder, forskningsmiljøet, erhvervslivet og andre relevante aktører, så vi får udnyttet mulighederne i FAO-samarbejdet mere bevidst, også f.eks. i forbindelse med internationalt udviklingssamarbejde.

Frugt og transport til søs har også stor betydning for en havnation som Færøerne. Derfor er Færøerne også associeret medlem af IMO, som er FN's maritime organisation. I IMO arbejdes der blandt

Rigsombudsmanden på Færøerne

andet meget for at forebygge forurening og øge sikkerheden til søs. Færøerne har undertegnet de fleste af IMOs aftaler og er derfor forpligtet til at leve op til disse. Vi bør derfor have en aktiv rolle i IMO. Som flagstat skal Færøerne desuden opfylde de krav, der stilles i regi af FAS, Færøernes internationale skibsregister.

Der arbejdes for at få Færøerne optaget i IOC – International Oceanographic Commission – under UNESCO. Ligesom i FAO og IMO kan vi udnytte vores associerede medlemskab i UNESCO og vores position som verdenshav nation bedre, og derved få styrket forbindelserne til andre medlemslande i regi af FN. I år tager FN hul på sit årti for havforskning.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Udenrigstjenesten

Ifølge styrelsesordningen har landsstyret ret til at træffe beslutninger i sager, hvor Færøerne har kompetence til at forhandle og indgå aftaler med andre lande. Dette betyder, at landsstyret forhandler og er ansigtet udadtil, når det drejer sig om færøske interesser og forpligtelser.

Det er landsstyremanden for udenrigsanliggender, som inden for nærmere definerede rammer fører den færøske udenrigspolitik. Udenrigstjenesten fungerer som hans administrative enhed. Den skal yde landstyremanden rådgivning, sikre et solidt grundlag og føre politiske mål ud i livet.

Udenrigstjenesten består af et arbejdsteam herhjemme – også kaldt hjemmetjenesten – og et arbejdsteam ude på repræsentationerne – også kaldt udetjenesten. Repræsentationerne er således en del af centraladministrationen, og deres funktion er at repræsentere landsstyret i værtslandet og bidrage til, at landsstyrets politiske mål udmøntes.

Repræsentationskontorerne bidrager til at styrke forbindelsen og samarbejdet med andre lande og organisationer. De er også med til at synliggøre Færøerne og promovere os som land og samarbejdspartner – både på regeringsmæssigt niveau og på det erhvervsmæssige og kulturelle område.

Det er som regel hjemmetjenesten, der varetager koordinationen af det udenrigspolitiske arbejde. Det kræver en solid hjemmetjeneste at få mest muligt ud af repræsentationerne, og en betingelse herfor er, at der er en vis proportion mellem ude- og hjemmetjenesten.

En velorganiseret udenrigstjeneste og velorganiserede diplomatiske repræsentationer er selve kernen i dialogen mellem lande og institutioner i international sammenhæng.

For tiden er der 27 ansatte i udenrigstjenesten. 12 af dem arbejder i hjemmetjenesten, mens 15 er ansat på repræsentationerne, heraf 8 lokalt ansatte.

Den færøske udenrigstjeneste er ung og under udvikling, men har alligevel med tiden fået opbygget en stab med mangeårige erfaringer inden for diplomatisk håndværk, mellemstatslig dialog og forhandling, samt indblik i international ret, internationale handelsforhold og udenrigsanliggender.

Færøernes repræsentationer

Udenrigstjenesten har syv repræsentationer i udlandet. På seks af dem har repræsentanterne diplomatisk status i det pågældende værtsland. Disse seks er repræsentanterne i Island, i EU, i Storbritannien og Irland, i Rusland, i Kina og i Israel. Repræsentanten i Rusland er samtidig akkrediteret til de øvrige EAEU-medlemslande Hviderusland, Armenien, Kirgistan og Kasakhstan. Repræsentanten i Storbritannien er også akkrediteret til Irland.

Repræsentationen i København har til gengæld ikke diplomatisk status. Der er dog tradition for, at repræsentanten i København, på linje med de andre seks steder, i mange sammenhænge regnes som en del af den repræsentative stab, corps diplomatique, på stedet.

Som det gælder for andre landes repræsentationer, er formålet med Færøernes repræsentationer overordnet set, at repræsentere landets myndigheder i forhold til værtslandets myndigheder, at

Rigsombudsmanden på Færøerne

opbygge og pleje relationer i værtslandet og formidle information og forbindelser mellem hjemlandet og værtslandet for at fremme færøske interesser, både politisk, erhvervmæssigt, kulturelt og på anden vis.

Det vil bl.a. sige:

- at pleje færøske interesser i værtslandet
- at fjerne barrierer for handel og anden erhvervmæssig virksomhed mellem landene
- at arbejde for at opbygge relationer og samarbejde mellem Færøerne og værtslandet på forskellige områder som f.eks. kultur, uddannelse og forskning
- at behandle forespørgsler, der kommer fra individer, erhverv og institutioner, både udefra og fra Færøerne
- at yde service til færøske myndigheder og erhvervsvirksomheder
- at gøre Færøerne mere synlige i værtslandet og fremme et positivt image af Færøerne
- kortvarigt at stille kontorer og mødelokaler til rådighed for færøske virksomheder og myndigheder, hvor det er muligt

Der opbygges og plejes relationer med myndigheder, andre diplomater, erhvervsliv, kulturliv og andre samfundsgrupper i værtslandet. Det personlige samspil er vigtigt. På trods af den teknologiske udvikling, vil møder ansigt til ansigt fortsat være kernen i det diplomatiske virke.

Sagerne, der arbejdes med, varierer mellem de syv færøske repræsentationer, og der prioriteres forskelligt, i overensstemmelse med de anliggender og arbejdsområder, der har størst interesse for Færøerne og færøske interesser i det givne land.